

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Tuemme hankintalainsäädännön uudistusta ja tavoitteita, mutta haluamme korostaa, että muutosten tulee edistää tehokkuutta, kilpailua ja innovaatioita ilman tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Kyberturvallisuuden merkityksen kasvaessa on kriittistä varmistaa, että julkiset hankinnat tukevat korkeatasoista tietoturvaa ja teknistä osaamista, välttämällä samalla tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Siksi on olennaista, että uudistuksessa huomioidaan myös yhteistyömallit ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Kannatamme hankintojen huolellista valmistelua ja markkinakartoitusta, siten että kilpailutuksen tulee huomioida laatu ja turvallisuus, ei pelkästään hinta. On tärkeää varmistaa, että kilpailutus ei johda pirstaloitumiseen, jossa kriittiset tietoturvapalvelut hajautetaan liian monelle eri toimijalle / toimittajalle ilman yhtenäistä tavoitetilaa ja kyvykkyyсарviointia. Näin toimimalla varmistetaan investointisuoja, mutta myös mikä tärkeintä turvataan digitaalisten palveluiden ja tietosuojan (häiriötön) jatkuvuus.

Suosituksset ja parannusehdotukset

1. Teknisen osaamisen painottaminen – Kilpailutuksissa tulisi painottaa laadullisia tekijöitä, kuten turvallisuusstandardeja ja toimittajien kokemusta, eikä pelkästään hintaa.

2. Tietoturvallisuuden kokonaisvaltainen huomioiminen – Pirstaloitumisen välttämiseksi tulisi suosia ratkaisuja, jotka mahdollistavat yhtenäiset kyberturvaratkaisut eri toimijoiden kesken.
3. Kilpailun ja innovaatioiden edistäminen – Hankintamenettelyissä tulisi varmistaa, ettei liian yksityiskohtainen sääntely estä uusien ja innovatiivisten ratkaisujen tarjoamista.
4. Pienten kuntien aseman vahvistaminen – Pienten kuntien erityistarpeet tulee huomioida siten, että ne voivat jatkossakin hankkia palveluita tehokkaasti ja turvallisesti ilman kohtuutonta hallinnollista taakkaa.
5. Suomen kyberturvallisuus- ja varautumisstrategioiden huomioiminen – Hankintaprosesseissa tulee varmistaa, että ne tukevat kansallista turvallisuutta, kriittisten palveluiden jatkuvuutta ja digitaalisen infrastruktuurin suojaamista.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Näemme positivisena hankinnan valmisteluun esitettyjä muutoksia kuten markkinavuoropuhelun lisäämistä, mutta toivomme että muutosvaikutukset arvioidaan huolellisesti, jotta hankintatoimi ja ohjaus eivät käy liian raskaaksi organisaatioille.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Koska hankinnat ja markkinatilanteet vaihtelevat, kunkin markkinakartoituksen toteutustapa olisi arvioitava tapauskohtaisesti. Varsinkin jos kyseessä monimutkaisemmat, järjestelmä ja/tai arkkitehtuuri sidonnaiset kokonaisuudet.

Tämä on varsinkin aiheellista digitalisaation ja kyberturvallisuuden osalta, joissa osaaminen sertifiointit ja alan standardeja tulisi arvioida entistä kattavammin, sekä huolehtia että mahdollinen pilkkominen ei aiheuta toiminallisia haasteita ja/tai merkittäviä lisäkustannuksia (kuten konsultointi, integraatio tms työtä).

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Pienten kuntien ja kaupunkien kannalta on erityisen tärkeää varmistaa, etteivät hankintalain muutokset vaikeuta niiden mahdollisuuksia tuottaa palveluja tehokkaasti ja kustannustehokkaasti. In-house-yhtiöiden omistusosuuden rajoittaminen voi pakottaa monet pienet kunnat ja kaupungit kilpailuttamaan palveluita, vaikka markkinoilla ei olisi riittävää tarjontaa. Tämä voi lisätä kustannuksia, kasvattaa hallinnollista taakkaa ja aiheuttaa palveluiden pirstaloitumista. Siksi on olennaista, että uudistuksessa huomioidaan myös yhteistyömallit ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen, jotta pienet kunnat ja kaupungit voivat jatkossakin tarjota laadukkaita ja turvallisia palveluita.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Turvallisuus ja huoltovarmuus Hankintalainsäädännön uudistuksessa tulisi ottaa huomioon kyberturvallisuuden ja huoltovarmuuden yhteys. On tärkeää, että kriittisten hankintojen elinkaarta koskevassa sääntelyssä varmistetaan, ettei tietoturvallisuuden taso heikenny kilpailutusten vuoksi. Hankintapäätöksissä tulisi painottaa ratkaisujen tietoturvaa ja niiden soveltuvuutta pitkäaikaisiin operatiivisiin tarpeisiin.

On myös arvioitava, tulisiko tiettyihin hankintakategorioihin, kuten kyberturvallisuusratkaisuihin, soveltaa huoltovarmuuden erityisvaatimuksia, jotta julkisten organisaatioiden tietoturva voidaan taata pitkällä aikavälillä.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Emme ota suoraan kantaa rikosrekisteriotteen käyttöön, mutta kannattaa hankintamenettelyjen sujuvoittamista ja hallinnollisen taakan vähentämistä.

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kannatamme hankintojen läpinäkyvyyttä ja markkinakartoituksen laajempaa käyttöä, mutta samalla on huomioitava tietoturvariskit. Hankintailmoitukset voivat paljastaa herkkiä tietoja julkisten organisaatioiden suojaetuista järjestelmistä ja haavoittuvuuksista, joka tulee ottaa huomioon.

Ehdotamme, että tietoturva- ja ICT-hankintojen ilmoitusmenettelyyn lisätään turvamekanismeja, jotka estävät tarpeettoman tiedon paljastumisen potentiaalisille uhkatoimijoille. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi mahdollisuutta rajoittaa tiettyjen hankintojen sisältöjen julkisuutta tai vaatia lisätietojen saamiseksi tietoturvahyväksyntää ja/tai sopimusta.

Muut huomiot

Tuemme hankintalainsäädännön kehittämistä suuntaan, joka tukee korkealaatuista tietoturvaa, osaamisen merkityksen korostamista ja kilpailun tervettä toteutumista. Liiallista byrokratiaa tulisi välttää, jotta hankintaprosessit pysyvät sujuvina ja mahdollistavat parhaiden teknologisten ratkaisujen käyttöönoton. Samalla tulee huolehtia, ettei pienten kuntien ja kaupunkien palveluiden saatavuus tai kustannustehokkuus vaarannu. Innovatiiviset, digitaaliset ja turvallisuuteen panostavat ratkaisut ovat keskeinen osa Suomen julkisten hankintojen tulevaisuutta ja tukevat kansallisen turvallisuuden ja resilienssin vahvistamista muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa.

Tägtström Janne
Fortinet Finland Oy